

לא נהיה צ'כיה שנייה

חושב שגם חברי הכנסת אבנרי וגם אנוכי לא חרגנו מהמותר. אני שקלתי כל מילה ובדקתי כל עובדה פעמיים. היה זה, בלי ספק, הדיון החשוב הראשון במושב זה של

אלון ואבנרי בכנסת

„תגיד לי, אתם תיאמתם את זה ביניכם?” שאלו אותי כמה חברי הכנסת, ואותה שאלה נשאלה למחרת היום גם בציבור. הכוונה הייתה להצעתנו לסדרת היום על „הסכנות הכרוכות בחזרת ברית המועצות למרחב”, ולנאום התשובה הגדול של סגן ראש הממשלה, יגאל אלון. דיון זה הפך לכותרת ראשית בכל עיתוני ישראל למחרת היום. מובן ששום דבר לא היה מתואם, אילו רצה אלון לזיזם דיון כזה מצידו, היה עושה את אשר עושים הוא, וכל שאר חברי הממשלה, במיקרה כזה: מבקש מחבר סיעתו להציג לו שאילתה או הצעה.

אנחנו החלטנו להעלות הצעה זו, על חשבון המיכסה הדלה שלנו, כדי להכריח את הכנסת לעסוק בעניינים חשודים, המסרידים והמדאיגים כל אזרח — בניגוד למגמת הממשלה למנוע כל ויכוח רציני בכנסת. אולם מאחר שהעלינו נו את ההצעה, התייחס אליה אלון ברצינות מירבית. הוא הכין נאום מפורט, ובו נתונים מדויקים — מבלי לדעת כי בנאום שלנו, אותו הכינונו רק שעה קלה לפני הישיבה, הצגנו לו שאלות מפורטות לגבי אותם הפרטים בריוק. כל מי שנכח בוויכוח יכול היה לקבל את הרושם הכוזב כאילו הוכנו שני הנאומים ביחד. מאחרי שניהם עמד כימעט אותו ניתוח מדויג — וידיעת אותו העובדות.

אלון אף מצא לנכון לחלוק לנו מחמאה בלתי רגילה. בהמשך הדיון אמר, בתגובה על דברים בלתי אחראים של דובר סיעה אחרת: „יש דברים שניתן לומר בפומבי. אני

הכנסת, ונאום זה של אלון היה נאום החשוב ביותר עד כה כסגן ראש הממשלה. לכן זכה הדיון לתהודה עולמית. עוד באותו יום ניצל יוברט האמפרי באמריקה את הדיון, מיהר להכריז כי ממשלתו, אם ייבחר, תיתן לישראל ערובה נגד כל פעולה סובייטית. (אם הביאה לו הצהרה זו קולות יהודיים, אולי הייתה לה השפעה על הבחירות.) משרד החוץ האמריקאי התייחס לדיון למחרת היום, בצורה מטרייגת יותר, ואילו ממשלת מצרים הכחישה רשמית כמה דברים שנאמרו בו.

כל זה כתוצאה מיוזמת סיעתנו הקטנה — הוכחה נוספת עד כמה דרושה סיעה כזאת, ועד כמה אין הסיעות הגדולות יכולות למלא את התפקיד שקיבלנו על עצמנו.

אגב, תוך דיון זה עלה, כאילו דרך אגב, עניין חיוני, שלא זכה לתשומת הלב המתאימה בעיתונות. כוונתי לפסוק בנאומי: „... מגשי השלום בין שליחים בכירים של ממשלת ישראל ובין המלך חוסיין, שעל קיומם, פרטיהם, מהלכם ותוצאותיהם יודע השר יגאל אלון בוודאי יותר ממני, ואולי ימצא השר אלון הזדמנות להביא משהו על כך לידיעת הכנסת היום.”

על כך הגיב אלון, בנאום התשובה: „בהימנעי מתגובה על הערתו של חבר הכנסת אבנרי בדבר שיחות עם ירדן, אני מבקש שלא לראות בכך משום אישור או הסכמה לדבריו.”

אבל — וזה העיקר — גם לא הכחשה.

נאום זה גרם לדיון סוער שהיכה גלים בעולם כולו

מכאן השמועות על כוונות תוקפניות סובייטיות נגד הנוכחות הישראלית, החוסמת את התעלה.

לפני שבועיים שהיתי בחשינגטון, והיתה לי הזדמנות להחליף דיעות עם חוגים הקשורים בעיצוב המדיניות האמריקאית במרחב. מצאתי כי חוגים אלה מבססים את הערכותיהם על שתי הנחות:

- ההנחה הראשונה: שמגוי וגמור עם ברית המועצות להתבסס באוקיינוס ההודי, ולקיים את הנוכחות ביס-התיכון.
- ההנחה השנייה: שברית המועצות רוצה להימנע מכל מצב העלול לגרום אחריו עימות צבאי עם ארצות הברית במרחב.

אותם החוגים מסיקים מכך את המסקנה כי ברית המועצות מהווה גורם ממתן בארצות-ערב, וכי היא דוחפת את נשיא מצרים להסדר עם ישראל שיאפשר את פתיחת התעלה, מבלי שהדבר יביא להתלקחות מלחמתית נוספת.

אף הובעה הדיעה כי בקרוב, אחרי הבחירות בארצות-הברית, ייעשה ניסיון של שיתוף פעולה אמריקאי-סובייטי במרחב, שמטרתו תהיה השגת הסדר מרחבי, מניעה הפצתו של הנשק הגרעיני בישראל ובארצות-ערב, וחסול האפשרות שהתלקחות מיקרית בין ישראל לארצות-ערב תגרום אחריה, מבלי שאיש ירצה בכך, התערבות סובייטית ועימות גלובאלי. (המשך בעמוד 25)

בשבועות האחרונים מלאו עיתוני העולם וישראל ידיעות, שמועות והערכות על כוונתו של ברית המועצות, כביכול, לפתוח בכוח את תעלת-סואץ, תוך אפשרות של עימות עם צה"ל.

אני מועלה הצעה זו לסדרת היום של הכנסת כדי לתת לממשלה את ההזדמנות, ולהטיל עליה את החובה, למסור לכנסת ולציבור הערכה מוסמכת שלה לגבי עוצמת הנוכחות הסובייטית במרחב, ולגבי מידת החומרה של איומים ופחדות מסוג זה.

שלמה גרוס (אגווי): אלה שוב סודות בטחוניים. אורי אבנרי: סודות בטחוניים של ברית המועצות, לא שלנו.

מה רוצים הסובייטים כאן?

כבוד היושב-ראש, נצחוני של צה"ל במלחמת ששת-הימים הביא עימו תוצאות-לאחיי בעלת משמעות היסטורית: זו הפעם הראשונה הצליחה ברית המועצות להגשים את חלומה בן מאות השנים לפרוץ ליב-התיכון, ולהפוך מעצמה צבאית במרחב שלנו. השלב הבא בהתפשטות ימית זו נועד להביא את חיל-הים הסובייטי אל האוקיינוס ההודי ואל המיפרץ הפרסי, עתיד נכסי הנפט. אולם כדי להגיע לשם, וכדי לקיים נוכחות ימית באוקיינוס ההודי גם בחורף, חיוני בשבילה שתעלת-סואץ תהיה פתוחה ותעמוד לרשותה.

טרמפ לחיילות * קצינים במארבים * שכר הקצינים * פיצוץ בתים

משה ריין: אם הנפגעים האחרים, פרט לנאשם עצמו, מוכיחים, ביוזמתם הם, שהם לא ידעו דבר, אמצנו משתדלים שהם לא ייפגעו בדבר.

כשאני אומר „משתדלים”, יתכן שגאותה דירה מופצצת יגרום מטרף אנשים, ונאמר שאחד מהם לא ידע, ואילו שלושה או חמשה, נוסף לאחד שביצע את פעולת-הסידור, ידעו על כך. האחד שלא ידע ימצא סובל, גם אם הוא באמת לא ידע. זה במיקרים יותר פשוטים. על פי רוב השאלה מתחלקת בין הבן הורים, ובין הבן למשפחה. היו מיקרים שהמשפחה טענה שהיא לא ידעה דבר, וכאשר הוכיחה זאת — לדוגמה שהבן כבר חוזשים רבים לא גר בבית — הבית לא נהרס.

אין שלטונות הבטחון מקבלים על עצמם להוכיח, ביוזמתם הם, שהמשפחה ידעה על הדבר. חובת ההוכחה היא על המשפחה, שלא ידעה. כל זמן שהמשפחה אינה מוכיחה שהיא לא ידעה, ואם באותו בית גר הטרוריסט, או — במיקרה הנדון — מכונית-השיכפול שבה הודפסו הכרוזים נמצאה בי ריצפת הבית — מופצץ הבית.

אורי אבנרי: איך אפשר להוכיח משהו תוך שעה? **היו"ר טובה מנהדראי:** יש רק שאלה נוספות אחת. מובן שהשגנו מיד שאילתה חרשה על שאלה זו.

האוסרות על קצינים בכירים להשתתף במארכים ובפעולות אחרות נגד חבלנים.

פיצוץ בתים. שאלנו ביחס למיקר זה בו פוצץ ביתה של מורה בשכב, מפני שנמצאה בו מכונית-שיכפול ששימשה את אחיה, מראשי קבוצה לאומנית ערבית. אחרי שהשר השיב כי הודיעו למורה שעה אחת מראש על הפיצוץ, התפתח הוויכוח הבא:

אורי אבנרי: אני רוצה להעלות שאלה עקרונית. האם זה עונש משפחתי, קולקטיבי, או עונש לאשם כלומר, האם שלטון נות-הבטחון מנסים לברר אם הנפגע בפיצוץ ידע בכלל משהו על מעשיו של החשוד, או שאין הדבר רלבנטי בעינייהם?

משכורות הקצינים. שאלנו את השר מהן המשכורות והתוספות של קציני צה"ל, מדרגת סגן-מישנה עד אלוף. אחרי שהשר מסר את המידע המבוקש:

אורי אבנרי: האם כבוד השר סבור כי המשכורות האלה תואמות את האחריות ועומס-העבודה המוטלים על קצינים אלה?

משה ריין: אני סבור שהמשכורות האלה נמוכות, באופן יחסי, ממשכורות מקבילות בשוק האזרחי. אבל אינני סבור שבגלל העדר תוספת למשכורת הזאת נפגם מת האחריות ויכולת-העבודה של הקצינים.

קצינים בפעולות. בתשובה לי שאלתנו, הודיע ריין כי לא ניתנו הוראות

דין משיב

כאשר עלה משה ריין על הרוכב כדי להשיב לשורה ארוכה של שאילתות, התפתח חו כמה וכמה ויכוחים-זוטא בינו וביני. בין השאר:

טרמפ לחיילות. שאלנו מדוע אין מסורים תחבורה הולמת לחיילות העובדות בנצרת, והמשכורות בחיפה. אחרי התשובה עליך שאלתי שאלה נוספת:

אורי אבנרי: כבוד השר, לאור הירוראה של קצינת-חי"ן ראשית האוסרת על חיילות להשתמש בטרמפים — מה עושה משרד-הבטחון כדי למנוע את הצורך בכך?

משה ריין: השאלה בדבר אמצעי-תחבורה זה סדירים וקבועים, במקום טרמפים, לכל החיילים, בכל המיקרים שהם צריכים לנסוע לאחר שעות-העבודה, לכל המקומות מעטיקה את צה"ל במשך כל השנים מיום קומו. עד היום אין פתרון מניח את הדעת כלומר: עזרהשו סידור צבאי מרכזי ש"יאפשר לכל החיילים לחניע לאחר שעות-העבודה מכל המקומות לכל המקומות. לכן, כאשר חברי הכנסת אבנרי שואל מה עושה משרד-הבטחון — אני יכול לוטר: כרגע אין עושה יותר מאשר הסידורים הקיימים.

הצבעה בחו"ל, לבני 18 ולחיילים

בעת הדיון על התיקון לחוק-הבחירות, תמכנו בפה מלא בזכות-הבחירות של הימאים באוניות ישראליות. אך בנאום של כל העלנו שלוש דרישות נוספות, שלא נקבלו עלידי הכנסת:

- תבענו להעניק זכות-בחירה לכל הישראלים בחו"ל, כפי שנהוג בבחירות בארצות-הברית. כשקרא ראובן ארזי (מפ"ם) שזה יאפשר גם ליורדים להצביע, ענית לו שאין כל רע בכך — להיפך, כדאי לשמור על הקשר של המדינה עם כל אדם הרוצה לשמור על קשר עימה.
- דרשנו להעניק זכות-בחירה לבני 18, מרגע מלאת להם 18 שנה. (החוק אמנם מבטיח זאת, אך בגלל הטכניקה של הרישום בפנקסי-הבחורים, ניתנת הזכות רק לבני 18 וחצי.)
- הצענו שתינתן זכות-בחירה לכל חייל, אפילו אם לא מלאו לו 18 שנה. „אנו שולחים אותם לטכנ את חייהם למען המדינה, איך לא ניתן להם את הזכות להשתתף בצביעת גורל המדינה?”